

УДК 364.012

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2018/3-1/7>

А. Кунцевська, канд. психол. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ
ORCID iD 0000-0002-0456-6234

РОЗМЕЖУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Представлено порівняльний аналіз місії, завдань і технологій соціальної педагогіки, соціальної роботи та педагогіки. Зазначено, що необхідність визначення меж практики є умовою формування професійної відповідальності, формулювання професійних задач і зони повноважень спеціалістів соціально-педагогічної сфери. Наведено огляд сучасних публікацій іспанських, німецьких, румунських, хорватських і фінських науковців, запропоновано загальну схему розмежування соціальної педагогіки та суміжних практик.

Ключові слова: соціальна педагогіка, педагогіка, соціальна робота, професійні межі.

Вступ. Стрімкі соціально-економічні та соціально-політичні зміни сучасного світу зумовлюють зростання актуальності суспільних наук і практик соціальної допомоги, соціального відновлення й розвитку. Всесвітній рух за поширення ідеї прав і свобод людини в сучасному технологічному світі, зростання кількості й розширення проблематики міжнародних соціальних проєктів змушують представників соціальної галузі до переосмислення концептуальних засад наукової та професійної діяльності, оскільки ці тенденції ставлять перед науковцями та практиками принципово нові професійні задачі міжгалузевого характеру. Тому одним із пріоритетних питань, що постає перед нами сьогодні, є розмежування соціальних практик і позиціонування соціальної педагогіки як автономної практики поруч із соціальною роботою та педагогікою.

Важливість і необхідність такого міжгалузевого позиціонування пов'язана, у тому числі, з ризиком втрати цілісності й узгодженості предмета діяльності соціального педагога, соціального працівника й освітянина. Адже наявність чітких меж убезпечує професійну галузь від перетину/злиття із суміжними сферами й уможлиблює глибше розуміння власного предмета діяльності, а саме:

- основної ідеї, місії діяльності – того, завдяки чому вона виникла та існує;
- класу конкретних задач, які покликана розв'язувати ця галузь;
- параметрів оцінювання результатів;
- зони відповідальності суб'єктів діяльності.

Нечіткі, розмиті межі діяльності, незрозумілість ідеї, невизначеність предмета та завдань призводять до її поступового розчинення в межах інших практик і подальшого зникнення. Нечіткість меж дає широкий простір для спекуляцій, створює умови для жонглювання термінологією, смисл якої поступово вихолощується. На рівні практики відбувається поступове зниження рівня якості діяльності, а на рівні суспільної думки – дискредитація професійної галузі загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних публікацій іспанських, німецьких, румунських, хорватських і фінських науковців дає підстави говорити про існування суперечностей у формулюванні предмета соціальної педагогіки.

Хорватська дослідниця А. Žižak у роботі "Символічні та реальні межі соціальної педагогіки" [1] визначає функції меж у соціономічних професіях: "першою функцією меж є розрізнення професійної та непрофесійної дії/діяльності в соціономічній сфері. Ми досі запитуємо себе: якщо соціальна педагогіка це професійна діяльність, чому її можуть виконувати волонтери, ізотерики або інші експерти (наприклад теологи чи вчителі)? Найкращим свідченням установлення меж професії є академічні наукові ступені та звання, класифікації професій, навчальні програми й наукові напрями та галузі. Друга функція розмежування спосається розуміння від-

мінностей між професіями, особливо серед аналогічних професій (...), можна сказати, що об'єктивні критерії професії певною мірою представлені специфічними елементами практичної діяльності" [1, с. 174–175].

Щодо диференціації соціальних практик у вітчизняних дослідженнях, то можемо виокремити дві тенденції злиття меж – частина українських практиків і дослідників практично ототожнює соціальну педагогіку з педагогічною діяльністю ("особистість у процесі виховання", "педагогічні умови соціалізації" тощо), у той час як інші дослідники ототожнюють соціальну педагогіку із соціальною роботою, вводячи її специфікацію лише за ціллювою аудиторією – діти й підлітки [1; 2]. Сучасна українська соціальна педагогіка потроху втрачає власний предмет, що позначається на якості та змісті професійної підготовки соціальних педагогів і ускладнює професіоналізацію спеціалістів.

Проблема професіоналізації та визначення задач і повноважень соціального педагога подала, наприклад, перед англійськими колегами, коли у 2007 р. англійський уряд постановив фінансування пілотної програми "In Care Matters: Time for Change" ("У сфері догляду: час для змін") – упровадження соціальної педагогіки для роботи з дітьми в будинках сімейного типу. DCSF надала фінансування для залучення підготовлених педагогів з Данії, Німеччини, Фінляндії та Бельгії. Програма тривала впродовж п'яти років (2009–2013), у ній взяла участь 30 будинків, які увійшли до чотирьох груп, сформованих для порівняльного дослідження [3]. Серед запитань інтерв'ю, які дослідники ставили дітям, персоналу, соціальним педагогам та адміністрації, було запитання про професійні задачі, які розв'язували соціальні педагоги в дитячих будинках. Однак попри позитивні відгуки, жоден з опитуваних так і не зміг чітко сказати, що ж входить у зону повноважень соціального педагога. Зрозумілим було лише те, що всі процеси стали більше орієнтованими на дітей.

Проблема предметного розмежування соціальних галузей активно обговорюється й у науковому дискурсі сучасних європейських дослідників (Hämäläinen J. [4], Ucar X. [5], Ezechil L. [6] та ін.) Вони стверджують, що академічна та професійна література із соціальної педагогіки містить безліч неузгодженостей і суперечностей. Більше того, існують прямо протилежні погляди стосовно того, чим є соціальна педагогіка, якою вона має бути, на яких засадах діяти.

Ідеться про сучасну тенденцію реконцептуалізації соціальної педагогіки та спробу поєднати її із сучасними соціальними та соціально-психологічними теоріями, наприклад поведінковою теорією, що обслуговує соціально-педагогічні задачі модифікації поведінки особистості відповідно до проєкту соціуму/спільноти/інституту [6; 7].

Мета статті. Визначення меж соціальної педагогіки з необхідністю повертає нас до витоків суміжних з нею соціальних практик – педагогіки та соціальної роботи. Подана стаття має на меті спробу методологічного ро-

змежування соціальної педагогіки, соціальної роботи та педагогіки на рівні предмета, ідеї та завдань.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Як наукова традиція і практика діяльності, соціальна педагогіка старша за концепцію або термін "соціальна педагогіка". Засновники традиції фактично підіймали соціально-педагогічну проблематику, не використовуючи термін "соціальна педагогіка". Вони виходили із основних положень, таких як віра у здатність впливати на соціальні умови, використовуючи освіту як засіб, ідея протиставлення та взаємозалежності індивіда і соціуму та, зрештою, прийняття місії соціальної педагогіки – збалансувати динаміку їхніх відносин.

Як окрема галузь соціальна педагогіка формується на початку XX ст. зусиллями німецького філософа Пауля Наторпа. У роботі "Соціальна педагогіка: Теорія розвитку людської волі в активі громади" (1899) він наголошував на тому, що вся педагогіка має бути соціальною, а освітяни повинні неодмінно брати до уваги взаємозв'язок навчального процесу і процесів, які відбуваються в суспільстві. Соціально-філософська концепція П. Наторпа розглядала освіту як механізм (інструмент) досягнення соціального благополуччя та розбудови спільноти [8].

На практиці це означає, що професійні задачі соціального педагога сягають далеко за межі транслювання знань, натомість головним результатом навчання є формування позиції громадянина, а також готовність дітей до різних аспектів життя.

Пізніше, з 20-х рр. XX ст., ідею соціальної педагогіки просуває німецький освітянин Герман Ноль. Він розглядає соціальну педагогіку як теоретичне підґрунтя для професійної соціальної роботи на основі герменевтичної філософії науки.

Таким чином, два видатних учених, яких можна вважати основоположниками соціально-педагогічної концепції, визначили соціальну педагогіку як ідеологію розбудови справедливого громадянського суспільства.

Останнім часом європейська педагогічна наука переживає перехідний етап, кризи ідентичності, спричинену включенням її до ширшої концепції – концепції освіти науки (education science concept). Із цього моменту проблема освіти поширюється практично на всі науки. Ризикуючи втратити межі й розчинитися в інших галузях, педагоги намагаються викликати у громадськості інтерес до педагогічного підходу до освіти (авторка посилається на статтю J. McKenzie, 2003 "Педагогіка має значення!") [6].

Педагогіка все частіше згадується у зв'язку із соціальною освітою, тобто як бути вчителем і як краще організувати педагогічну діяльність. Однак починалася вона з ідеї організації процесів пізнання, а саме з моменту постановки Платоном питання про те, яким чином люди навчаються новому, від зародження гносеології – предтечі теорії освіти.

Відтоді питання про механізми навчання, вплив освітнього середовища, способів і механізмів навчання (що становлять основу теорії освіти і навчання) стали серцевиною педагогіки як науки.

Дослідники теорії та історії освіти виокремлюють у роботах філософів освіти два основні напрями: перший – **зосереджений на процесі освіти**, його змісті та відповідності до розвитку особистості та представлений теоріями видатних філософів-просвітителів, серед яких особливе місце посідали Ян Амос Коменський у XVII ст., Жан-Жак Руссо у XVIII ст., Фрідріх Фребель у XIX ст.

Другий напрям – **соціально-педагогічний**, який базується на твердженні про те, що освіта є передусім засобом поліпшення людського життя і механізмом до-

сягнення соціальної справедливості. Так, Хуан Луїс Вівес у XV ст. просував ідею навчання ремеслам некваліфікованих бідняків, Йоганн Генріх Песталоцці у XVIII ст. сформулював концепцію освіти як основного засобу розбудови суспільства на розумних і справедливих началах. Уже набагато пізніше, у першій половині XX ст., Паоло Фрейре, під впливом соціально-економічної теорії К. Маркса, створює концепцію "педагогіки пригноблених".

Традиційно педагогіка орієнтується на більш-менш сталі соціальні умови, поволі вдосконалюючи моделі виховання і навчання відповідно до окремих змін соціальної ситуації, лишаючи основним фокусом уваги зміст і методи навчання та розвиток теорій мислення і навчання.

Наприклад, поведінкові та конструктивістські педагогічні теорії виходять із гомогенності суб'єктів освітнього процесу, а більш сучасні соціокультурні – спрямовані на пояснення зв'язку між умовами нового освітнього середовища і минулого досвіду навчання індивіда та їхнього культурно-соціального походження як умов, які сприяють або перешкоджають навчанню [9].

Подібні дослідження допомагають зрозуміти типи труднощів, які переживають студенти з інших країн, а також сутність переживання ними маргіналізації в освітньому процесі. Компетентнісний підхід у педагогіці виникає як засіб подолання розривів між педагогічною теорією і практикою та націлений на ідею "корисності навчання".

Відповідно до часу і зміни теорій змінюються педагогічні технології, набуваючи більшої гнучкості, націленості на потреби та індивідуальні особливості суб'єктів навчання. І, власне, на цьому рівні педагогіка "зустрічається" із соціально-педагогічною практикою. Дійсно, соціальна педагогіка перетинається з педагогікою на рівні методології та технологій діяльності, а саме: системою принципів і методів набуття знань, технологіями розвитку різних форм мислення, опанування здатностей/навичок тощо. При цьому на рівні ідеї соціальна педагогіка та класична педагогіка суттєво відрізняються.

Так, у риториці класичної педагогіки зустрічаємо формулювання "всєбічного гармонійного розвитку", тобто усталених у соціумі ідеалів/зразків особистості. Натомість стрижневою ідеєю соціальної педагогіки є ідея прав людини та концепція соціальної нерівності, на подолання наслідків якої спрямована соціально-педагогічна практика.

Соціальна педагогіка визнає своєю місією розв'язання протиріч між індивідами, групами та соціумом, породжених соціальною нерівністю, порушенням прав, недосконалістю соціальної системи, що наближує нас до розгляду суміжної із соціальною педагогікою практики – соціальної роботи.

Підвалини сучасної соціальної роботи були закладені ініціативами окремих осіб, благодійних організацій, а також церквою. Від початку індивідуальні та вільно пов'язані організації працювали, щоб зменшити наслідки бідності, несприятливих умов життя та деморалізації.

Соціальна робота як самостійна практика та методологія почала оформлюватися в першій чверті XX ст. під впливом руху за права жінок, розвитку ідей соціальної філософії. Теоретико-методологічним підґрунтям для соціальної роботи стали переважно соціологічні теорії (наприклад теорія соціальної нерівності), у той час як підґрунтям для соціальної педагогіки виступили ідеї філософів-просвітителів, які вбачали освіту не метою, а інструментом соціальних змін.

"Від моменту появи й початку розповсюдження соціальної роботи її основна ідея, задачі та практичний досвід змінювалися від країни до країни. Відстежувати витоки сучасної соціальної роботи – усе одно що розп-

лутувати химерне павутиння тісно переплених ідей та думок" [7, с. 27].

Існує особлива традиція дискусії про співвідношення соціальної педагогіки та соціальної роботи в німецькомовному регіоні. Ця традиція поширилася і набула нових форм після Другої світової війни, коли англо-американська соціальна робота затвердилася у Європі як частина культурного вторгнення [8].

Проте в Німеччині вже існували дві традиції соціальної допомоги з початку ХХ ст. Одна з них базується на концепції добробуту, а інша – на поєднанні соціальної допомоги та освіти (Sozialpädagogik). Перша традиція, що зародилася в ранньому феміністському русі Німеччини, у перші десятиліття ХХ ст. започаткувала систему шкіл соціальної роботи для жінок. Очолювана Алісою Саломон та її колегами, ця традиція фактично повторювала історію аналогічного руху в Сполучених Штатах та Англії.

У Німеччині абревіатура SA/SP (Sozialarbeit / Sozialpädagogik) використовується для позначення однієї дисципліни, а Soziale Arbeit є напрямом, який включає соціальну роботу і соціальну педагогіку [4].

Сучасний класик у галузі соціально-педагогічних досліджень, фінський дослідник J. Härmäläinen [4], аналізує проблему розмежування соціальної педагогіки та соціальної роботи, задає кілька вимірів соціальної педагогіки (окрім практичного): як ідеології, як наукової теорії та як навчальної дисципліни. Він підкреслив, що соціальна педагогіка може існувати не лише як окрема професійна галузь, але і як окрема ідеологія та система цінностей для соціального працівника, а поза конкретною практикою – як наукова теорія і навчальна дисципліна.

Соціально-педагогічна перспектива в соціальній роботі базується на дослідженнях, у яких науковці від початку

знайомляться із соціально-педагогічною орієнтацією для формування відповідної методології дослідження [4].

У європейських дослідників знаходимо три основні теорії про взаємозв'язок соціальної роботи та соціальної педагогіки:

- соціальна педагогіка та соціальна робота – абсолютно різні галузі;
- соціальна педагогіка та соціальна робота ідентичні;
- соціальна педагогіка та соціальна робота – взаємодоповнюючі практики.

Традиційно соціально-педагогічна перспектива в соціальній роботі фокусується не лише на тому, щоб допомогти людям вижити в складних умовах у повсякденному житті, але й на побудові життєвої перспективи (див. табл. 1). Вона спрямована на сприяння тим процесам розвитку людей, які пов'язані з моральними цінностями, ідеєю інтеграції через принцип наснаження.

Соціально-педагогічна допомога побудована на кантівському принципі, який визначає кожну людину як абсолютну й унікальну цінність і стверджує, що кожна особистість має розглядатися як самоціль, а не як засіб досягнення мети.

Із цього погляду педагогічне завдання соціальної роботи полягає в тому, щоб допомогти людям отримати досвід переживання смислу та почуття гідності у своєму житті, який уможлиблюється не лише соціальними, але й особистісними змінами. Соціальна освіта, соціальне навчання стають у цьому контексті механізмом наснаження, оскільки осмисленість і почуття гідності формують готовність особистості до соціальної інтеграції та реалізації власних прав і можливостей.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця соціальних практик

Параметри порівняння	ПЕДАГОГІКА	СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА	СОЦІАЛЬНА РОБОТА
Ідея	Ідея пізнання	Ідея інтеграції та наснаження	Ідея інтеграції та суспільних змін
Передумова	Відносно стабільна соціальна система та соціальні цінності/стандарты	Соціальна несправедливість як наслідок соціальної нерівності	Наявність соціальних проблем, які є наслідком порушення прав, соціальної несправедливості, несприятливих/екстремальних обставин
Специфічні задачі досліджень	Механізми навчання, вплив освітнього середовища, способів і механізмів навчання	Особливості вразливих категорій. Освітні засоби та механізми подолання соціальної нерівності	Соціальна ситуація клієнта; соціальні причини порушень
Специфічні задачі практики	Організація найбільш оптимальних умов для розвитку процесів пізнання та мислення	Побудова життєвої перспективи особистості (супровід і забезпечення процесу інклюзії; розвиток соціальних компетенцій)	Проектування й організація нових соціальних умов життя. Менеджмент ситуації клієнта
Технології	Монологічні та діалогічні технології трансляції знань, організації процесів пізнання та мислення	Адаптація та розробка освітніх технологій забезпечення соціального розвитку й наснаження	Технології допомоги клієнтам у складних життєвих обставинах. Технології соціального проектування

Висновки. На сьогоднішній день усі згадані соціальні практики тісно переплетені між собою, однак розмежування їх видається необхідним для осмислення меж компетентності та відповідальності спеціалістів соціальної сфери. У країнах, де соціальна педагогіка набула найбільшого розвитку, вона стає основною ідеологією практичної соціальної роботи, оскільки соціально-педагогічна позиція в соціальній роботі простягається значно далі за ідею допомоги окремим індивідам, групам та спільнотам у виживанні в складних життєвих обставинах.

Бачимо, що на рівні місії соціальна педагогіка має більше спільного із соціальною роботою (у контексті орієнтованості на соціальні проблеми), а на рівні методології та технологій діяльності – з педагогікою (у контексті теорій навчання й організації процесів мислення).

Соціальна педагогіка як теорія та практика зосереджує увагу на проблемі інтеграції індивіда та суспільства. Вона спрямована на зниження соціальної ексклюзії та пов'язана з тими процесами особистісного зростання, що поєднують людей із системами, інститутами та спільнотами, важливими для їхнього соціального благополуччя.

Перспективи. Основною ідеєю соціальної педагогіки є сприяння соціальному функціонуванню, інклюзії, участі, соціальній приналежності та соціальній компетентності людей як повноправних членів суспільства. Її конкретними сферами повноваження є проблеми включення до суспільних процесів і управління власним життям упродовж різних життєвих циклів. Ця ідея може бути втілена в розробці педагогічного підходу до розв'язання соціальних проблем і потреб, пов'язаних із процесами інтеграції особистості в суспільство.

Список використаних джерел

1. Žižak A. Symbolic and real boundaries of Social Pedagogy in Croatia / Antonija Žižak // Kriminologija i socijalna integracija. – 2014. – С. 182–211.
2. Соціальна педагогіка : підручник. – 5-те вид., виправ. і доп. / за ред. проф. А. Й. Капської. – К.: Слово, 2011.
3. Raising the bar? Evaluation of the Social Pedagogy Pilot Programme in residential children's homes / D. Berridge, N. Biehal, E. Lutman et al. – Bristol : Bristol University, 2010.
4. Hämäläinen J. The Concept of Social Pedagogy in the Field of Social Work / Juha Hämäläinen // Journal of Social Work. – 2003. – № 3. – P. 69–80.
5. Ucar X. Exploring different perspectives of Social Pedagogy / X. Ucar // Social Pedagogy in the 21 Century. Special issue. – 2013. – V. 21. – № 36. – P. 1–14.
6. Ezechil L. Social pedagogy – new perspectives / L. Ezechil // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2015. – № 180. – P. 13–18.
7. Hallstedt P. The Recontextualisation of Social Pedagogy / P. Hallstedt, M. Högström. – Malmö : Holmbergs AB, 2005.
8. Наторп П. Социальная педагогика / П. Наторп ; пер. с нем. – СПб., 1911.
9. Schugurensky D. Social Pedagogy and Critical Theory: A Conversation with Hans Thiersch / Daniel Schugurensky // The International Journal of Social Pedagogy. – 2014. – № 3. – С. 3–14.
10. Kyriacou C. The five dimensions of social pedagogy within schools / Chris Kyriacou // Pastoral Care in Education. – 2009. – № 27. – С. 101–108.

References

1. Žižak A. Symbolic and real boundaries of Social Pedagogy in Croatia / Antonija Žižak // Kriminologija i socijalna integracija. – 2014. – S. 182–211.
2. Sotsialna pedahohika : pidruchnyk. – [5-te vyd. vyprav. ta dop.] / za red. prof. A. Y. Kapskoyi. – K.: Slovo, 2011. – 488 s.
3. Raising the bar? Evaluation of the Social Pedagogy Pilot Programme in residential children's homes / [D. Berridge, N. Biehal, E. Lutman et al.]. – Bristol: Bristol University, 2010. – 271 s.
4. Hämäläinen J. The Concept of Social Pedagogy in the Field of Social Work / Juha Hämäläinen // Journal of Social Work. – 2003. – №3. – S. 69–80.
5. Ucar X. Exploring different perspectives of Social Pedagogy / Ucar X. // Social Pedagogy in the 21 Century. Special issue. – 2013. – V.21. – №36. – С. 1-14.
6. Ezechil L. Social pedagogy – new perspectives / L. Ezechil. // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2015. – №180. – S. 13–18.
7. Hallstedt P. The Recontextualisation of Social Pedagogy / P. Hallstedt, M. Högström. – Malmö: Holmbergs AB, 2005. – 319 s.
8. Natorp P. Sotsyalnaia pedahohyka / Per. s nem. SPb., 1911. – 77 s.
9. Schugurensky D. Social Pedagogy and Critical Theory: A Conversation with Hans Thiersch / Daniel Schugurensky. // The International Journal of Social Pedagogy. – 2014. – №3. – S. 3–14.
10. Kyriacou C. The five dimensions of social pedagogy within schools / Chris Kyriacou. // Pastoral Care in Education. – 2009. – №27. – S. 101–108.

Надійшла до редколегії 01.10.18

А. Кунцевская, канд. психол. наук, доц.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина
ORCID iD 0000-0002-0456-6234

РАЗГРАНИЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ПРАКТИК: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Представлен сравнительный анализ миссии, задач и технологий социальной педагогики, социальной работы и педагогики. Отмечено, что необходимость определения границ практики является условием формирования профессиональной ответственности, формулирования профессиональных задач и зоны полномочий специалистов социально-педагогической сферы. Приведен обзор современных публикаций испанских, немецких, румынских, хорватских, финских ученых, предложена общая схема разграничения социальной педагогики и смежных практик.

Ключевые слова: социальная педагогика, педагогика, социальная работа, профессиональные границы.

A. Kuntsevskaya, Doctor of Philosophy in social psychology, associate professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
ORCID iD 0000-0002-0456-6234

DELINEATION OF SOCIAL PRACTICES: THE METHODOLOGICAL ANALYSIS

Defining the boundaries of practice is an important prerequisite for the developing of professional responsibility and a crucial condition of raising awareness and understanding of professional tasks and responsibility of specialists in social pedagogy. Through time in different countries the professional boundaries of social pedagogy have been constantly changing. That's why the concept of social pedagogy is different from country to country. In Ukraine we have an issue of defining clear and understandable boundaries of socio-pedagogical theory and practice. Thus, the aim of given article was to analyze origins and main tendencies of social pedagogy and close practices (social work and pedagogy) in European countries to establish basic parameters.

To understand the difference between three social practices, there have been defined basic distinguishing criteria: the idea; the main prerequisite; specific research tasks; specific practical tasks and general characteristic of technologies.

The main idea of pedagogy is cognition, while social work practice comes from an idea of integration and social change. And, ultimately, the main idea of social pedagogy is inclusion and empowerment to promote individuals' social functioning, participation, social belonging and social competence. The specific scopes of its responsibility are: problems of inclusion in social processes and life managing.

The prerequisite of classical pedagogy is relatively stable social system and established social values / standards. The basic precondition of social work are social problems resulted from violation of human rights, social injustice or difficult/extreme circumstances. And essential for appearance and developing of socio-pedagogical ideas was social injustice as a result of social inequality. Therefore, the main tasks of those social practices are differed as well. Pedagogy have to design the best possible conditions for the cognition and thinking processes development. Social work has to elaborate and improve new social conditions of life and human well-being, while the main task of social pedagogy is designing an individuals', groups' and communities' life perspective.

Keywords: social pedagogy, pedagogy, social work, professional boundaries

УДК 373.5.035:316.623-056.49

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2018/3-1/8>

T. Тарасова, канд. пед. наук, старш. наук. співроб.
Інститут проблем виховання НАПНУ, Київ
ORCID iD 0000-0002-8156-7820

ФОРМУЄМО ПРОСОЦІАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ ПІДЛІТКІВ: СУТЬ ТА МЕХАНІЗМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Розкрито особливості формування просоціальної поведінки підлітків як проблеми пильної уваги вчених-практиків і громадськості з огляду на складну соціально-економічну, політичну та військову ситуацію в Україні. Представлено автентичне визначення просоціальної поведінки підлітків як складного соціально-психологічного феномена, результату експериментальної діяльності, рейтинг, готовність педагогів та успішні практики застосування ігрової технології формування просоціальної поведінки підлітків, розкрито суть і механізми організації взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Ключові слова: просоціальна поведінка, підлітковий вік, підлітки вразливих категорій, ігрова технологія, конструктивна взаємодія, соціальні педагоги, педагогіка підтримки.

Вступ. Проблеми формування просоціальної поведінки дитини, підлітка, юнака (юнки) останнім часом перебувають у полі уваги вчених, громадськості, проте

потребують уточнення технології та механізми організації взаємодії суб'єктів освітнього процесу. У нашому розумінні просоціальна поведінка – це складний соціально-

© Тарасова Т., 2018